area of 137.4 m^2. The foundations of buildings and annexes dating to the early 20th century, the second half of the 19th century, and the late 18th–early 19th century were uncovered under layers of grey rubbly soil formed in the 19th–20th centuries. Well-preserved structures such as kilns, hypocaust furnaces, stone- and brick-paved floors, columns, and a brick-lined channel were discovered in 3 rooms within the long building dating to the late 18th–19th century. The pavement belonging to the early-19th-century Kiaulių alleyway was uncovered next to this building. Several structures were found below the ones dating to the late 18th–19th centuries: a cellar and its floor dating to the second half of the 18th century; an 18th-century wooden building; and the fragmentary pavement of Kiaulių alleyway dating to the late 17th–18th centuries, composed of pebbles and rubble. The original pavement of the same alleyway was found below and dated to the second half of the 17th century. The natural layer contained several postholes and cuts of irrigation channels associated with the garden of the Kiškai Family and, later, the Radziwiłł Family, which existed in this area between the late 16th and mid-17th century. A single isolated posthole was also identified, dating from the 11th to mid-12th century.

Stanislav Rutkovski

Aukštaičių gatvės 14 tyrimai 2022–2023 m.

2022–2023 m. Vilniuje, Aukštaičių g. 14, pastato rūsyje ir pastato aplinkoje vykdyti archeologiniai tyrimai. Tirtas pastatas dabar yra Paupio kvartale, buvusiame Paplavų priemiestyje. Šis istorinis priemiestis tęsėsi nuo Tymo kvartalo V iki Drujos gatvės R. Šiame priemiestyje XVI–XIX a. driekėsi kelios Vilnios kanalų sistemos. Vienas kanalų jungė jos vingio R ir V galus, o Aukštaičių gatvės formavimasis susijęs būtent su šiuo kanalu. Upės vanduo buvo naudojamas malūnų statybai, o apie jų egzistavimą yra duomenų nuo XVI a. Tyrinėto pastato vietoje XVIII a. pabaigoje–XIX a. buvo posesija 1350, kuri XIX a. I pusės planuose vaizduojama užstatyta. Joje buvęs apverstos L raidės formos medinis pastatas. Jis sklype stovėjęs iki XIX a. II pusės – tuo metu planuose sklype jau nurodomi 3 mediniai pastatai. 1801 m. posesija 1350 apibūdinama kaip vienu galu besišliejanti prie tuščio sklypo, vienu šonu – prie Vilnios upės, kitu šonu – prie iškastos, dirbtinės Vilnios vagos (*drugim ku Kopanicy)*. XIX a. pabaigoje medinį sklypo užstatymą pakeitė mūrinis spynų fabrikas. Šis pastatas galutinę savo formą įgavo iki 1938 m. ir išliko tokio pat dydžio ir formos iki šių dienų.

Detalieji tyrimai pastato viduje atlikti ištiriant 4 perkasas, bendro 193,5 m^2 ploto. Pastato viduje žvalgyti 2 plotai, bendro 76,95 m^2 ploto. Įžemis pastato viduje pasiektas 220,98 m^2. Pastato aplinkoje žvalgymai atlikti inžinerinių tinklų įrengimo vietose, 4 tranšėjose, bendro 229,38 m^2 ploto (1 pav.). Įžemis žvalgytose tranšėjose pasiektas fragmentiškai, 81,89 m^2 plote. Aukštaičių g. 14 pastato išorėje, aplink pastato perimetrą nuo paviršiaus, iki 1–3,85 m gylio tęsiasi XIX a. pabaigoje–XX a. suformuoti grunto sluoksniai. Įžemis pasiektas prie pastato P sienos 1,45–1,5 m gylyje (H_{abs} 99,90–100,15 m), prie pastato ŠR kampo 3,85 m gylyje (H_{abs} 96,95 m).

Pastato viduje V dalyje pašalinus po 2021 m. tyrimų likusias griuvenas ir demontavus atramines pastato kolonas H_{abs} 99,20–99,30 m fiksuotas įžemis. Pastato ŠR dalyje įžemis pasiektas H_{abs} 97,40–97,45 m, likusioje

R dalyje – H_{abs} 96,40–97,75 m. Iki įžemio nuo H_{abs} 99,30 m tirti vien 1,55–1,85 m storio įvairių statybų metu suformuoti piltiniai grunto sluoksniai. Tikėtina, kad apatiniai horizontai suformuoti XIX a. pradžioje užpilant buvusio kanalo vietą. Kultūrinio sluoksnio storį vertinant kartu su 2021 m. M. Mačiulio vykdytų tyrimų rezultatais, pastato viduje buvo susiformavę 3,25–3,55 m storio XIX a. I pusės–XX a. II pusės piltinės kilmės sluoksniai su XVII–XX a. II pusės radiniais. Žemiau jų, pastato PR dalyje, nuo H_{abs} 97,35–97,65 m glūdėjo, tikėtina, natūraliai susiformavęs pilko molingo grunto sluoksnis, kuris tęsėsi iki H_{abs} 96,40 m.

Perkasos 2 P dalyje atidengtos mūrinės struktūros liekanos, kurioms priskirtas trumpinys M3 (1 pav.). Struktūros viršus fiksuotas ties H_{abs} 98,27–98,85 m. Jis buvo 2,1 m ilgio ir iki 1,1m pločio, apie 90 cm aukščio. Orientuotas R–V kryptimi. Fragmentas sudarytas iš rausvos spalvos plytų, nemažai apskaldytų, sveikų plytų matmenys: 24,5x?x?; 24,5x12x6,5; ?x12,5x6 cm. Struktūra rišta baltu kalkiniu skiediniu. Jo pamatinėje dalyje tai pat fiksuota 41x1, 17x20x10, 10x10 cm ir panašaus dydžio akmenų.

Perkasoje 3 atidengti du užstatymo fragmentai. Krosnies pado (?) liekanos, kurioms priskirtas trumpinys M1 (1, 2 pav.), jo viršus atidengtas H_{abs} 98,24 m. Struktūra orientuota ŠR–PV kryptimi, tęsiasi į R pusę, o P dalyje yra suardyta. Plytų struktūros dalies storis 50–65 cm, aukštis siekia 12–13 cm, vidinės dalies struktūros plotis ŠR–PV kryptimi siekia 77 cm. Plytos klotos įstrižai, jų matmenys: 23,5x11x4; 23x?x4; 22,5x?x3,7; ?x12x4,5; ?x12x4,7; 23x11,5x4 cm. Architektūrinių tyrimų metu nustatyta, kad struktūra galbūt priklausiusi XIX a. I pusėje Paplaujos kvartale stovėjusiam mediniam pastatui. Š perkasos 3 dalyje H_{abs} 98,65 m atidengtos XIX a. I puse datuojamo

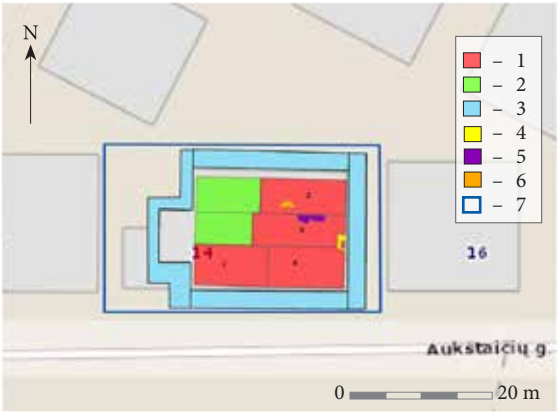

1 pav. Tyrimų situacijos planas: 1 – detaliai tirtos perkasos; 2 – žvalgyti plotai; 3 – žvalgytos tranšėjos; 4 – M1, XIX a. I pusė; 5 – M2, XIX a. I pusė; 6 – M3, XX a. I pusė; 7 – sklypo riba. S. Čepelytės nuotr.

Fig. 1. Area: 1 – detailed excavations; 2 – surveyed areas; 3 – surveyed narrow trenches; 4 – M1, first half of the 19th century; 5 – M2, first half of the 19th century; 6 – M3, first half of the 20th century; 7 – plot boundaries.

pastato pamato ir grindinio liekanos, kurioms priskirtas trumpinys M2 (1 pav.). Liekanų ilgis siekia 3,4 m, aukštis 20–40 cm, plotis apie 1–1,1 m. Pamato dalis formuota iš akmenų ir plytų. Plytos antrinio naudojimo, geltonos ir rausvos, plytų matmenys: 26x13x5,5; 24x13,5x? 23x11x4,5 cm. Grindinys klotas iš neskaldytų akmenų.

Tai pat perkasos 2 R dalyje H_{abs} 98,05–98,10 m atidengta neaiškios paskirties stulpaviečių struktūra (3 pav.). Ji buvo 5 m ilgio, sudaryta iš 10 stulpaviečių, 7 iš jų išlikusi mediena. Tikėtina, kad ji susijusi su čia galbūt buvusiu dirbtiniu kanalu. Perkasos 4 R dalyje H_{abs} 97,75 m atidengta įgilinta struktūra su neaiškios paskirties medine konstrukcija – ji buvo sudaryta iš vertikalių, 8 netašytų iki 10 cm skersmens rąstelių, kurių centre buvo iš vertikalios lentos ir dviejų horizontalių rąstelių suformuoti varteliai. Naudotų rąstelių ilgis siekė iki 1,2 m, jų

2 pav. Tyrimų metu perkasos 3 plote atidengtas galimai krosnies pado fragmentas M1, datuojamas XIX a. I puse, iš V. S. Rutkovskio nuotr.

Fig. 2. Possible fragments of a stove (M1) dating to the first half of the 19th century, unearthed in trench 3, viewed from the W.

3 pav. Tyrimų metu perkasos 2 plote atidengta stulpaviečių struktūra iš P pusės. S. Rutkovskio nuotr.

Fig. 3. An arrangement of stakes discovered in trench 2, viewed from the S.

apatinės dalys su apdirbimo žymėmis. Tikėtina, kad ji buvo naudojama kaip kanalo užtvanka.

Į radinių sąrašus įtraukti 1240 radinių, 1190 iš jų – masinė medžiaga, 50 – ypatieji radiniai. Tyrimų metu surinkti radiniai atitinka tipišką Vilniaus miesto senamiesčio kultūriniuose sluoksniuose randamą medžiagą. 95,97 % visų radinių sudarė buitinės keramikos radiniai. Didžiausias masinių radinių grupes sudarė koklių (12,68 %), puodynių (36,81 %) ir puodų (40,42 %) fragmentai ir dalys. 37,98 % visos rastos keramikos buvo dengta žalios spalvos glazūra, daugiausia ja dengtų buvo koklių fragmentų, iš jų net 88,74 % nuo visų. Didžioji dalis rastų koklių buvo plokštiniai (68,87 %), antra didžiausia grupė – karniziniai (15,23 %). 54,97 % koklių dekoruoti tęstiniais ornamentais (4 pav.). Tyrimų metu rasta 50 ypačiųjų radinių, daugiausia monetų – 30, iš jų 33,33 % buvo LDK ir Lenkijos karalystės Jono Kazimiero 1660–1666 m. šilingai, kitą didžiausią grupę sudarė neidentifikuotos monetos (23,33 %). Paminėti radiniai: LDK Žygimanto Augusto

4 pav. Kokliai: 1, 4 – karniziniai; 2, 3 – plokštiniai. S. Charževskio nuotr.

Fig. 4. Stove tiles: 1, 4 – cornice; 2, 3 – flat.

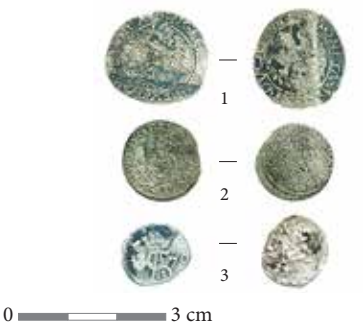

5 pav. Monetos: 1 – LDK Žygimanto Augusto 1562 m. grašis; 2 – Rygos Žygimanto Vazos 1622 m. šilingas; 3 – LDK Žygimanto Augusto 1570 m. dvidenaris. L. Kajotos nuotr.

Fig. 5. Coins: 1 – a Lithuanian grosz of Sigismund II Augustus (1562); 2 – a Livonian shilling of Sigismund III Vasa (1622); 3 – a Lithuanian 2-denar coin of Sigismund II Augustus (1570).

1562 m. grašis, LDK Žygimanto Augusto 1570 m. dvidenaris, Livonijos kunigaikštystės (Ryga) Žygimanto Vazos 1622 m. šilingas (5 pav.).

Aukštaičių g. 14 tyrimai dar kartą parodė, kad Paplavų priemiestis intensyviai vystėsi nuo XIX a., todėl čia buvę ankstesni kultūriniai sluoksniai yra labai suardyti, daugelyje vietų išlikusios tik paskiros struktūros ir radiniai. Atsižvelgiant į buvusį ir esamą šio priemiesčio užstatymą bei gamtinę-geografinę vietos situaciją, jame sunku tikėtis aptikti gerai išlikusių kultūrinių sluoksnių, tad tyrinėti didesni kompaktiški plotai leidžia susidaryti bent apytikslį vaizdą apie čia vykusį gyvenimą.

The Excavations at 14 Aukštaičių Street in 2022–2023

The archaeological investigation carried out at 14 Aukštaičių Street in 2022–2023 comprised detailed excavations (193.5 m^2) and two field surveys – one inside the building (76.95 m^2) and one of the external area (229.38 m^2). The total size of the investigated area was 499.83 m^2 (Fig. 1). Inside the building, the natural soil was reached at the following elevations: H abs 99.20–99.30 m on the W side; H_{abs} 97.40–97.45 m on the NE side; and H abs 96.40–97.75 m on the remainder of the E side. Between H abs 99.30 m and the natural layer, only construction-related backfill was recorded, varying between 1.55 and 1.85 m in thickness. It is likely that the lower horizons were formed in the early 19th century by the filling of the former channel ditch. Overall, the building contained layers of backfill measuring 3.25–3.55 m in thickness, dating to the first half of the 19th–second half of the 20th century, with finds spanning the 17th–second half of the 20th century. On the SE side of the building, beneath the backfill, a grey, clay-rich deposit was observed, likely of natural origins. Its upper level was at H_{abs} 97.35–97.65 m, with its lower level at H_{abs} 96.40 m.

The excavations revealed 3 partial buildings dating from the first half of the 19th to the first half of the 20th century (Figs. 1–3). The site assemblage comprised 1,190 mass finds and 50

special finds. Fragments of pots and stove tiles comprised the bulk of the mass finds (Fig. 4). The special finds were predominantly coins, with Polish and Lithuanian shillings of John II Casimir Vasa, minted in 1660–1666, being the most common. Other notable coins included: a grosz of Sigismund II Augustus, minted in 1562; a 2-denar coin of Sigismund II Augustus, minted in 1570; and a Livonian (Riga) shilling of Sigismund III Vasa, minted in 1622 (Fig. 5).

Vytenis Šagamogas, Ignas Sadauskas, Ramūnas Šmigelskas

Baltojo skersgatvio 8 tyrimai 2022 m.

2022 m. birželį atlikti žvalgomieji tyrimai sklype – Baltajame skersgatvyje 8, suprojektuoto daugiabučio pastato statybos vietoje ir kitose neužstatytose minimo sklypo vietose. Tirta vieta patenka į Vilniaus senojo miesto ir priemiesčių archeologinės vietovės (UK 25504) teritoriją. Ji lokalizuojama istorinio Užupio priemiesčio 75A kvartalo teritorijoje. Priemiestis formavosi greta svarbaus Polocko ir Vitebsko kelio, o sparčiau augti pradėjo XV a. Šv. Petro ir Pauliaus cerkvė, pastatyta XVI a., link kurios susiformavo iki jos einantys keliai – dabartinės Užupio ir Malūnų gatvės. Ši priemiesčio dalis pradėta urbanizuoti tik XVII a. XVIII a. čia plytėjo miestiečių daržai ir sodai. Iš istorinių kartografinių duomenų žinome, kad tiriamame sklype pirmasis menkas užstatymas atsiranda tik pačioje XVIII a. pabaigoje. XIX a. sklype jau aptinkami bent 3 stovėję pastatai 2 galais į gatvę. Iki šių dienų išlikęs, tačiau planuojamas griauti sklype stovintis ūkinis pastatas statytas apie 1940 m.

Tiriamo sklypo artimiausia aplinkinė teritorija ne kartą archeologų tyrinėta. Vertingiausios naujos informacijos suteikė 2003, 2012, 2013 ir 2016 m. tyrimai. 2003 m. V. Vainilaitis atliko detaliuosius tyrimus ir žvalgymus Polocko g. 6. Jų metu ištirtos 4 perkasos, iš viso 2175,5 m^2 plotas. Žvalgytas 2409,5 m^2 plotas. Fiksuotas 1,3–2,5 m storio XVI–XX a. datuojamas kultūrinis sluoksnis su daug to laikotarpio radinių. Fiksuotos kelios XIX a. II pusės–XX a. pradžios medicininių indų ir reikmenų šiukšlių duobės. Atidengti XVIII–XIX a. mūrinio ir medinio užstatymo bei akmenų grindinio fragmentai. Užfiksuotos XVII a. mūrinės skliautinės krosnies liekanos (*ATL 2003 metais*, 2005, p. 234–236). 2012 m. D. Antropikaitė atliko žvalgomuosius tyrimus Polocko g. 12–1. Jų metu ištirtas 1 šurfas, iš viso 2 m^2 plotas. Fiksuotas 1,3–2 m storio XVII–XX a. datuojamas vietomis supiltinis kultūrinis sluoksnis su to laikotarpio radiniais. Apie 1–1,1 m gylyje fiksuotas XVII a. ūkinės duobės pakraštys (*ATL 2012 metais*, 2013, p. 462–463). 2013 m. L. Girlevičius atliko žvalgomuosius tyrimus Polocko g. 6. Jų metu ištirti 3 šurfai, iš viso 6 m^2 plotas. Fiksuotas 1–2,7 m storio XV–XX a. datuojamas vietomis permaišytas kultūrinis sluoksnis su to laikotarpio radiniais, atidengti nedatuoto akmenų grindinio fragmentai (*ATL 2013 metais*, 2014, p. 3584–359). 2016 m. V. Muralis atliko žvalgomuosius tyrimus Polocko g. 14. Jų metu ištirti 2 šurfai, iš viso 4 m^2 plotas. Fiksuotas 1–1,6 m storio XVII–XX a. datuojamas vietomis supiltinės kilmės kultūrinis sluoksnis su to laikotarpio radiniais, atidengti XVIII a. II pusės mūrinės sienos fragmentai. Fiksuotas XVII–XVIII a. plūktos molio aslos sluoksnis (*ATL 2016 metais*, 2017, p. 382–384).

2022 m. suprojektuoto daugiabučio pastato statybos vietoje ir kitose neužstatytose minimo sklypo vietose ištirti 5 šurfai – iš viso 10 m^2 plotas (1 pav.), fiksuotas iki 0,8–2,2 m storio kultūrinis sluoksnis, kurio chronologija apima